

Salīdzinošs situācijas pētījums par Viegļās valodas pieņemšanu projekta dalībvalstīs

2. posms

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

Otrā posma pētījuma mērķi ir:

1. Novērtēt sabiedrības informētību par Vieglo valodu un tās izmantošanu valstī.
2. Apzināt mērķa grupas izpratni par Vieglās valodas lietderību informācijas pieejamības nodrošināšanā.

Pētījuma mērķauditorija:

1. Sabiedrība kopumā (ar reprezentatīviem rezultātiem).
2. Personas ar pastāvīgi vai īslaicīgi ierobežotu lasītprasmi, kuras ir iesaistītas sagatavoto materiālu validācijas procesā.
3. Lauka profesionāļi, kuri ir bijuši iesaistīti sagatavoto materiālu validācijas procesā.

Šobrīd Latvijā ir noteiktas 8 Vieglās valodas mērķa grupas.

- 1) Cilvēki ar disleksiju
- 2) Seniori
- 3) Migranti
- 4) Minoritātes
- 5) Diaspora
- 6) Cilvēki ar psiho-sociāliem traucējumiem
- 7) Cilvēki ar intelektuālās attīstības traucējumiem
- 8) Vājdzirdīgi, nedzirdīgi cilvēki

Pētījuma rīki:

1. Anketa – sabiedrībai kopumā .
2. Fokusa grupa – neliela rūpīgi atlasītu dalībnieku grupa, kas piedalās atklātās diskusijās pētniecībai.

Pētījuma rezultāti ir apkopoti un sagatavots ziņojums.

Aptaujas rezultātu apkopojuma izstrādi līdzfinansē Eiropas Komisija, un tā izdota ERASMUS+ projektā "Promoting Easy-to-read Language for Social Inclusion (PERLSI) Vieglās valodas veicināšana sociālajai iekļaušanai" (Nr. 2020-1-LV01- KA204-077527).

Aptaujas rezultātu apkopojums atspoguļo tikai tās autoru viedokli, un Eiropas Komisijas atbalsts aptaujas tapšanai nav uzskatāms par aptaujas satura apstiprinājumu, un Eiropas Komisija nekādā veidā neuzņemas atbildību par aptaujas rezultātu apkopojumā ietvertās informācijas tālāku izmantošanu.

Sabiedrības aptaujas rezultātu apkopojums

Vispārējā informācija

ERASMUS+ inovāciju atbalsta projekta PERLSI – “Vieglās valodas lietojuma veicināšana sociālās iekļaušanas vajadzībām” ietvaros tika veikta kvantitatīva Latvijas iedzīvotāju aptauja interneta vidē. Aptaujas mērķis bija novērtēt sabiedrības sapratni par vieglo valodu un tās izmantošanu Latvijā. Pētījumā tika aptverti visi Latvijas iedzīvotāji vecumā no 18 gadiem.

Aptaujas izlases struktūra tika veidota atbilstoši Latvijas iedzīvotāju sastāvam. Izlases lielums ir 500 respondentu, kas sniedz statistiski nozīmīgu informāciju, ievērojot nosacījumu, ka iegūtie dati tiek analizēti tikai izlasē kopumā. Pie 500 respondentiem kļūda nepārsniedz 5%.

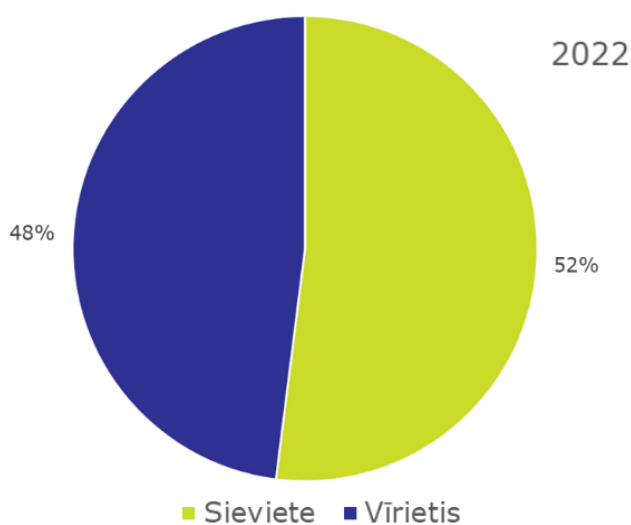
Datu vākšanas laiks bija no 2022. gada 1. līdz 13. maijam.

Datu salīdzināšanā tika izmantots iepriekš projekta ietvaros veiktā aptauja, kas tika veikta 2021. februārī, balstoties uz identiskiem realizācijas principiem un aicinot respondentus aizpildīt identisku aptaujas anketu.

Aptaujas dalībnieku raksturojums

2022. gadā aptaujā piedalījās 48% vīriešu un 52% sievietes.

Lūdzu, norādiet savu dzimumu:

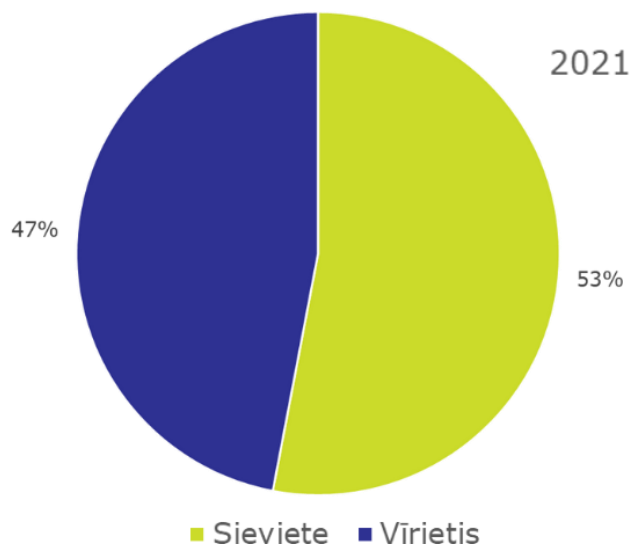

Bāze: visi aptaujātie respondenti, n=500

*Daugavpils, Jelgava, Jēkabpils, Liepāja, Rēzekne, Valmiera un Ventspils

Savukārt 2021. gadā aptaujā nedaudz aptaujas anketu aizpildījušo sieviešu skaits bija nedaudz lielāks - 53%, savukārt vīriešu skaits nedaudz mazāks - 47%.

Lūdzu, norādiet savu dzimumu:

Bāze: visi aptaujātie respondenti, n=500

*Daugavpils, Jelgava, Jēkabpils, Liepāja, Rēzekne, Valmiera un Ventspils

Gan 2022., gan iepriekš 2021. gadā aptaujā piedalījās līdzīgs skaits vīriešu un sieviešu, sievietēm nedaudz pārsniedzot pusi no respondentu skaita. Aptaujas dalībnieku vīriešu un aptaujas dalībnieku sieviešu skaita svārstības gada griezumā nepārsniedza 1% robežu.

Lūdzu, norādiet savu dzimumu:

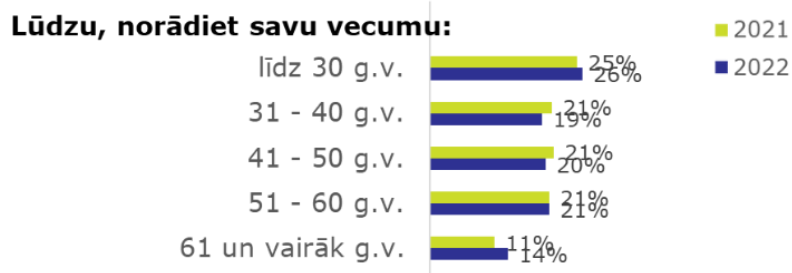
Bāze: visi aptaujātie respondenti, n=500

*Daugavpils, Jelgava, Jēkabpils, Liepāja, Rēzekne, Valmiera un Ventspils

Respondentu dzimuma struktūra norāda, ka aptaujā iesaistījās ne tikai kādu konkrētu profesiju (pedagogi, sociālie darbinieki u.c.) pārstāvji, bet tā aptvēra daudz plašāku respondentu loku, kas nav tieši saistīts ar vieglās valodas mērķauditoriju.

Lielākā daļa respondentu bija vecuma posmā līdz 30 gadiem – 2021. gadā aptaujā piedalījās 25% šīs vecuma grupas respondentu, bet 2022. gadā viņu skaits nedaudz pieauga un sasniedza 26%.

Respondentu skaits nākamajās vecuma grupās no 31 līdz 60 gadu vecumam abās aptaujās ir gandrīz vienādas un praktiski nav mainījies. Vienīgais pieaugums, salīdzinot ar 2021. gadu, bija vērojams respondentu grupā vecumā virs 61 gada.

Bāze: visi aptaujātie respondenti, n=500

*Daugavpils, Jelgava, Jēkabpils, Liepāja, Rēzekne, Valmiera un Ventspils

Salīdzinoši lielais jaunāka gadagājuma respondentu skaits, iespējams, norāda uz iespēju piedalīties aptaujā interneta vidē, kā arī lielāku jaunās paaudzes aktivitāti un interesi par jautājumiem, kas saistīti ar vienlīdzību un iekļaujošu sabiedrību.

Lielākais respondentu skaits pārstāv Rīgu un Pierīgu, kopā veidojot gandrīz 45% respondentu, abos gados pārliecinoši dominējot pār citiem Latvijas reģioniem. Nākamie divi aktīvākie reģioni abos pētījumos bijuši Kurzeme un Vidzeme. Kurzemi, kā arī Vidzemi 2021. gadā pārstāvēja 15% respondenti, savukārt 2022. gadā abos reģionos respondentu skaits ir pieaudzis līdz 18% Kurzēmē un 20% Vidzemē. Vismazākais respondentu skaits abos gados aptaujā pārstāv Latgales reģionu – 9% 2021. gadā un 10% 2022. gadā.

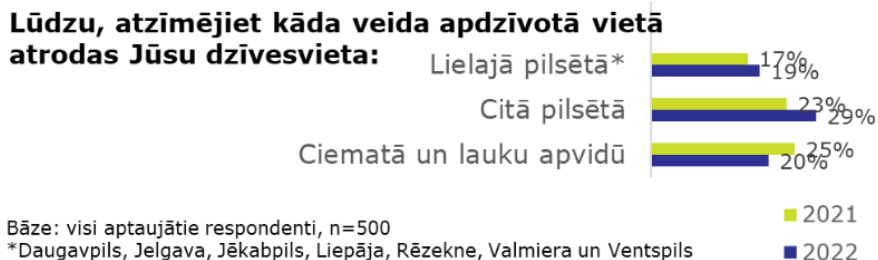

Bāze: visi aptaujātie respondenti, n=500

*Daugavpils, Jelgava, Jēkabpils, Liepāja, Rēzekne, Valmiera un Ventspils

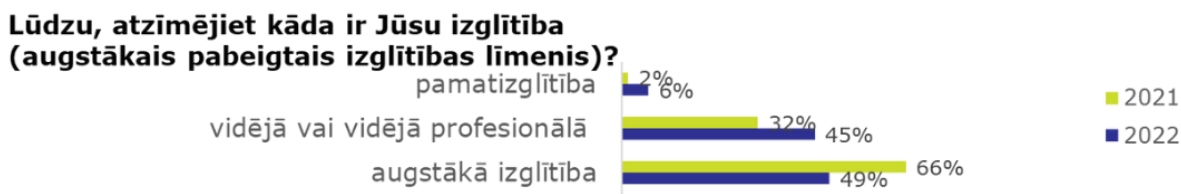
Lielā Rīgas un Pierīgas iedzīvotāju iesaiste aptaujā liecina par šī reģiona iedzīvotāju lielāku informētību un aktivitāti, kā arī vēlmi iesaistīties sabiedrībā notiekošajos procesos. Zemais respondentu skaits Latgales reģionā varētu būt skaidrojams ar lielāku skaitu to iedzīvotāju, kuriem latviešu valoda nav dzimtā vai arī ir vājas latviešu valodas prasmes, tādējādi viņu spēja iesaistīties aptaujā, kā arī interese par tajā iekļautajiem jautājumiem ir bijusi mazāka.

Lielākā daļa abu aptauju respondentu par savu dzīvesvietu norādījuši pilsētas, kopumā sasniedzot nepilnu pusi no respondentu kopējā skaita. Savukārt tikai 25% respondentu 2021. gadā un 20% 2022. gadā par savu dzīvesvietu norādījuši ciematu vai lauku apvidu.

Lielais pilsētās dzīvojošo respondentu skaits ļauj secināt, ka pilsētnieku informētība un līdzdalība sabiedrībā notiekošajos procesos ir augstāka nekā lauku iedzīvotājiem. Iespējams, 2022. gadā respondentu skaita kritumu ciematos un lauku apvidos var saistīt ar urbanizācijas procesu, kad nestabilas ekonomiskā stāvokļa dēļ iedzīvotāji no laukiem aizvien vairāk aizplūst uz pilsētām; vēl viens iemesls varētu būt neskaidrā politiski ekonomiskā situācija valstī un pasaulē kopumā.

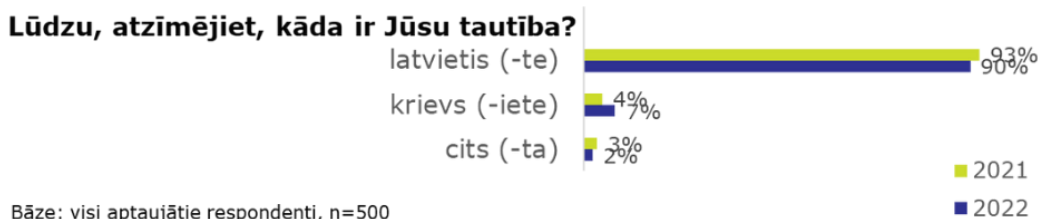
Vislielākās izmaiņas aptaujas respondentu struktūrā vērojama izglītības jomā. 2021. gadā 66% respondentiem bija augstāka izglītība, savukārt 2022. gadā šādu respondentu skaits sarucis līdz 49%. Par 4% ir pieaudzis to respondentu skaits, kas ieguvuši pamatzglītību, savukārt par 13% audzis respondentu skaits, kam ir vidējā vai vidējā profesionālā izglītība.

Bāze: visi aptaujātie respondenti, n=500

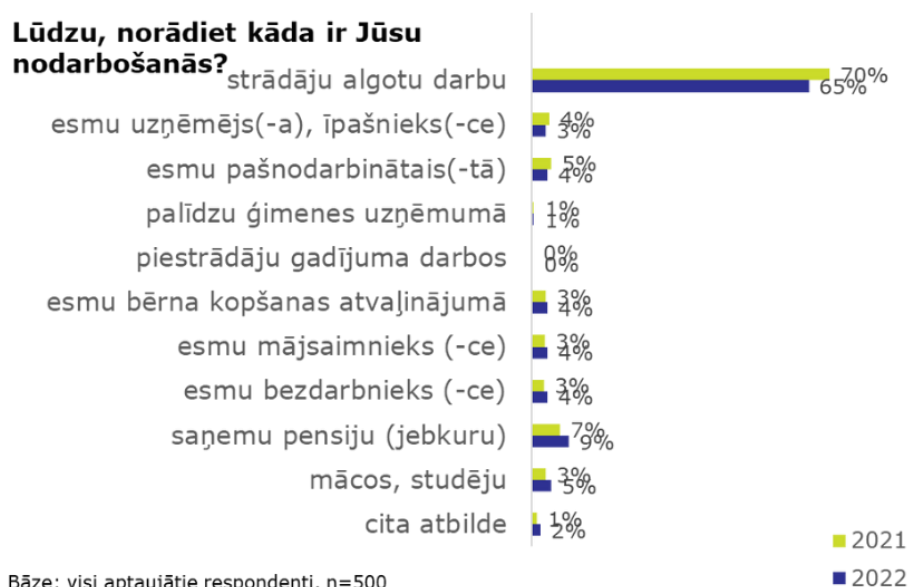
Iespējams, izmaiņas respondentu izglītības struktūrā norāda uz pieaugošu izpratni par vieglās valodas nepieciešamību tajos cilvēkos, kuriem nav tik augsts izglītības līmenis. Attiecīgi viņiem ir lielāka interese piedalīties šāda veida aptaujā. Gada laikā īstenotās aktivitātes, lai veicinātu sabiedrības sapratni par vieglo valodu un tās izmantošanas iespējām, šajā aspektā ir bijušas rezultatīvas.

Lielākā daļa abu aptauju respondentu kā savu tautību norādījuši "latvietis/-te". 2022. gadā neliels pieaugums vērojams respondentos, kuru dzimtā valoda nav latviešu, – tas kopumā pieaudzis par 2%, tostarp krievu tautības respondentu skaits 2022. gadā ir pieaudzis par 3% salīdzinājumā ar 2021. gadu, kamēr citu tautību respondentu skaits ir samazinājies par 1%.

Lielais latviešu respondentu skaits aptaujā ir skaidrojams ar to, ka aptaujas anketa interneta vidē tika izplatīta latviešu valodā. Tomēr krievu un citu tautību respondentu īpatsvars liecina, ka interese par vieglo valodu ir ne tikai tajā sabiedrības daļā, kurai latviešu valoda ir dzimtā valoda.

Lielākā daļa respondentu kā savu ienākumu avotu ir norādījuši algotu darbu – 2022. gadā šādu respondentu ir 65%, kas ir par 5% mazāk nekā 2021. gadā. Pensiju (jebkādu) 2022. gadā saņēma 9% aptaujas respondentu, mācās vai studē 5% respondentu, un nedaudz mazāks skaits – 4% ir pašnodarbinātu respondentu, mājsaimnieku/-ču, cilvēku bērna kopšanas atvaļinājumā un bezdarbnieku/-ču.

Lielākās izmaiņas aptaujas respondentu nodarbinātībā vērojamas algotu darbu strādājošo cilvēku segmentā, par 2% pieaudzis aptaujas respondentu – pensiju saņēmēju skaits, pārējos nodarbinātības veidos izmaiņas ir nebūtiskas.

Aptaujas galvenie rezultāti

Aptaujas jautājumi tika sadalīti piecos jautājumu blokos:

1. Informētība par vieglo valodu.
2. Viegļās valodas mērķgrupas.
3. Personiskā pieredze.
4. Saziņa ar valsts un pašvaldību iestādēm.
5. Informācijas sagatavošanas principi.

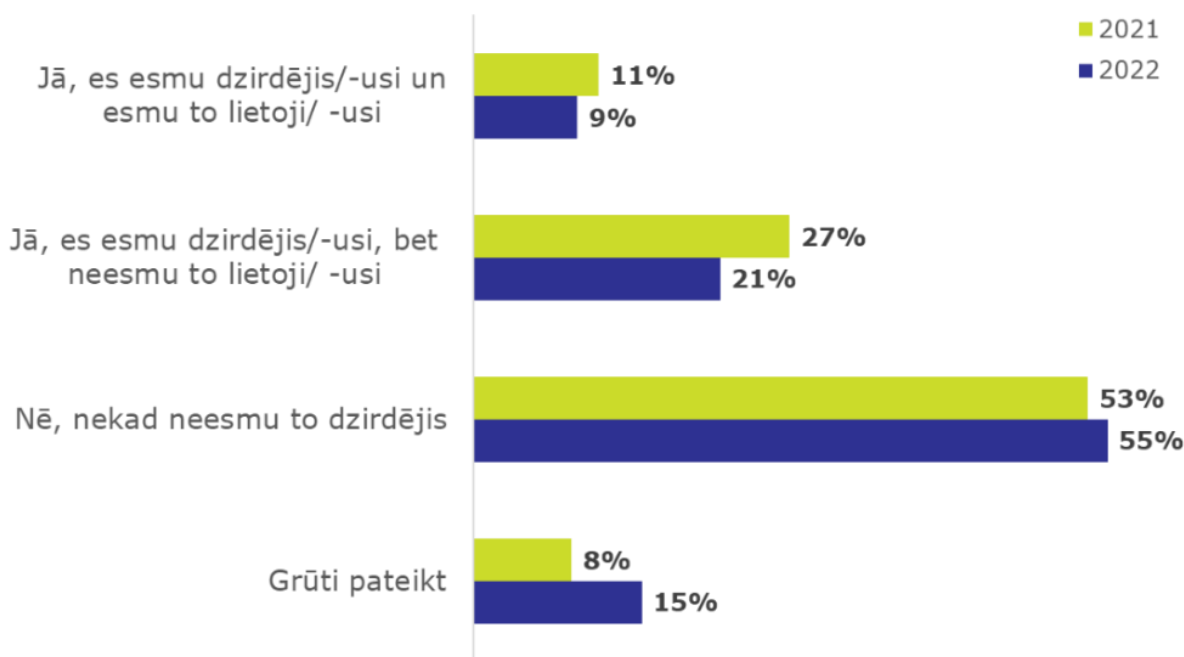
Katrā no šiem jautājumiem respondenti tika aicināti atbildēt uz noteiktiem jautājumiem, lai varētu veikt salīdzinājumu, ņemot vērā respondentu piederību noteiktām grupām atbilstoši vecumam, izglītībai u.c.

Informētība par vieglo valodu

Salīdzinošais situācijas pētījums par Viegļās valodas pieņemšanu projekta dalībvalstīs. Latvija

Atbildot uz jautājumu, vai respondenti kādreiz ir dzirdējuši vai saskārušies ar jēdzienu “vieglā valoda”, redzams, ka, salīdzinājumā ar 2021. gadu, situācija nav būtiski uzlabojusies, drīzāk pasliktinājusies. Tas norāda, ka sabiedrībā jēdziens “vieglā valoda” joprojām nav pietiekami skaidrots. Lai arī pēdējā gada laikā bieži tika skaidrota informatīvās vides pieejamība, vieglā valoda kā rīks šīs informācijas nodrošināšanai ne vienmēr ticis īpaši izcelts. Diemžēl līdz šim nevienā no Latvijas informatīvajiem aktiem nav minēts jēdziens “vieglā valoda”, tā vietā izmantojot apzīmējumu “viegli lasīt” vai “pieejama informācija”.

Jautājums: Vai Jūs iepriekš kādreiz esat dzirdējis/ -usi vai saskāries/ -usies ar “vieglo valodu”?

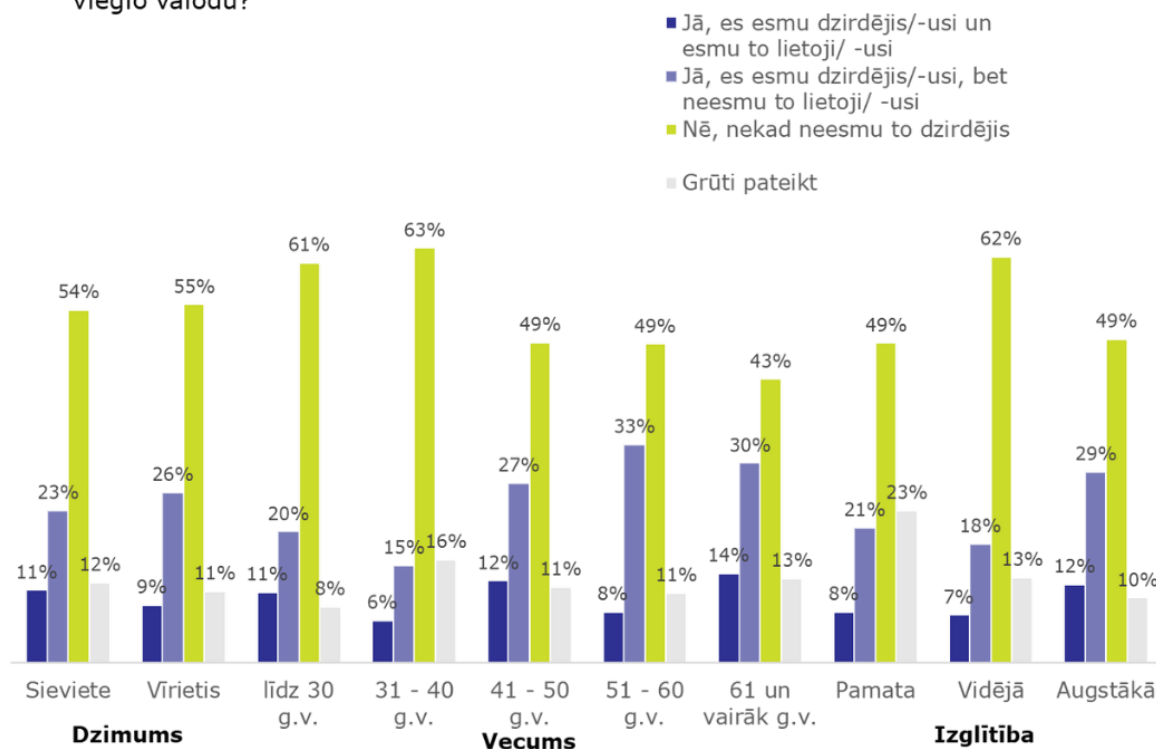

Bāze: visi aptaujātie respondenti, n=500

Detalizētāka analīze liecina, ka, neatkarīgi no dzimuma, atbildes par iepriekšējo saskari ar jēdzienu “vieglā valoda” ir līdzīgas. Lielāka atšķirība ir informētībā par vieglo valodu dažādās vecuma grupās: vismazāk informētie 2022. gadā bija respondenti vecuma grupā līdz 40 gadiem, savukārt visvairāk informēti – vecumā no 61 gada. Šajā vecuma grupā par vieglo valodu bija dzirdējuši kopumā 44% procenti respondentu, no tiem 14% zināja vieglo valodu un bija to izmantojuši, bet 30% respondenti, kas bija saskārušies ar jēdzienu “vieglā valoda”, to nebija izmantojuši.

Vērtējot atbildes atkarībā no respondentu izglītības, redzams, ka visvairāk informēti par vieglo valodu ir respondenti ar augstāko izglītību – kopumā 41% bija atzinuši, ka ir saskārušies ar jēdzienu “vieglā valoda”. Savukārt vismazāk informētie par vieglo valodu bija respondenti ar vidējo izglītību – 62% no viņiem, sākot anketas aizpildīšanu, atzina, ka nekad par to nav dzirdējuši.

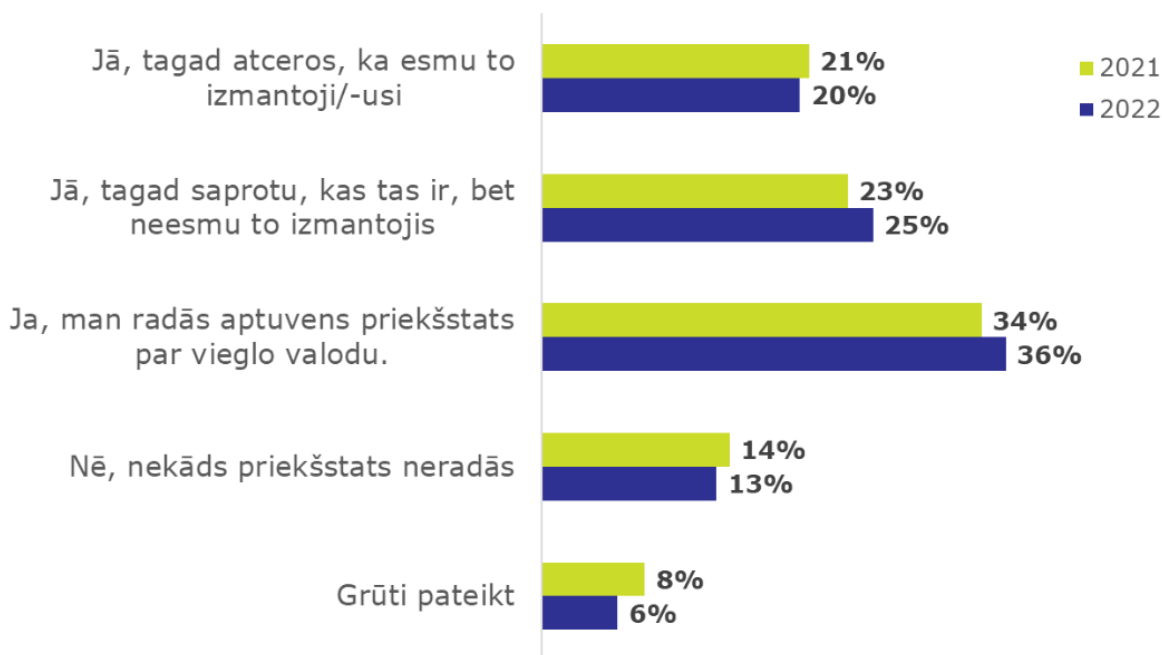
Jautājums: Vai Jūs iepriekš kādreiz esat dzirdējis/ -usi vai saskāries/ -usies ar vieglo valodu?

Bāze: visi aptaujātie respondenti, n=500

Aptaujas noslēgumā respondenti tika aicināti paust viedokli, vai pēc anketas aizpildīšanas viņiem radās priekšstats par vieglo valodu. Lielākā daļa respondentu – vairāk nekā trešdaļa atbildēja, ka pēc anketas aizpildīšanas viņiem ir radies aptuvenš priekšstats par vieglo valodu. 2021. gada aptaujā tādu respondentu bija 34%, bet 2022. gadā – 36%. 2022. gadā 20% respondentu pēc anketas aizpildīšanas atcerējās, ka ar vieglo valodu iepriekš ir saskārušies un to pat izmantojuši, savukārt 25% – ka ir saskārušies ar vieglo valodu, taču nav to paši izmantojuši.

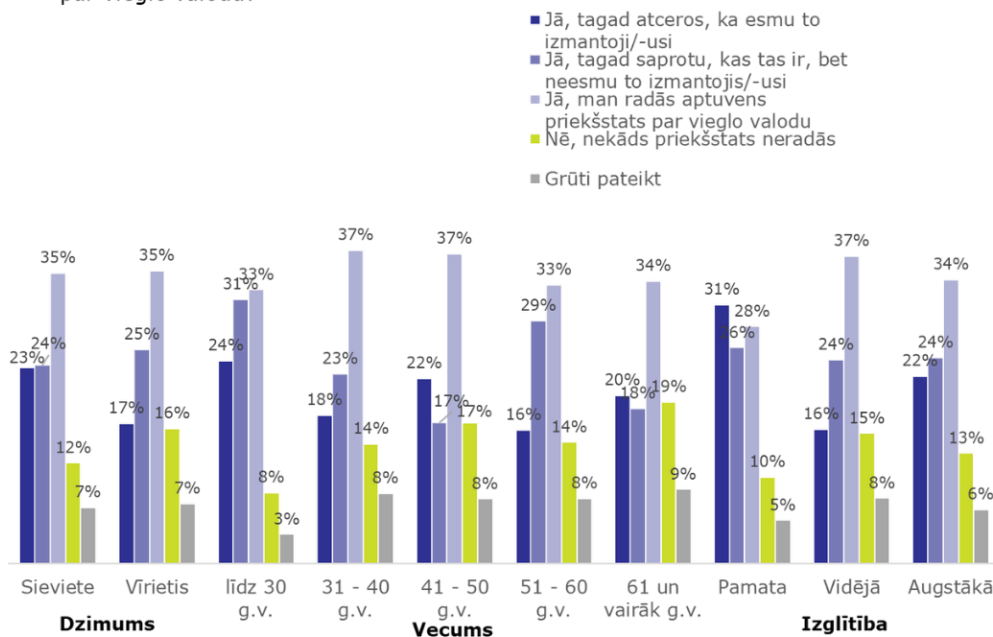
Jautājums: Vai tagad – pēc šīs anketas aizpildīšanas Jums ir radies priekšstats par vieglo valodu?

Bāze: visi aptaujātie respondenti, n=500

Veicot detalizētāku analīzi pēc iedalījuma demogrāfiskajās grupās, var secināt, ka visvairāk anketas aizpildīšanas laikā izpratni par vieglo valodu guva gados jaunākie respondenti vecumā līdz 30 gadiem, kā arī respondenti ar pamatzglītību.

Jautājums: Vai tagad – pēc šīs anketas aizpildīšanas Jums ir radies priekšstats par vieglo valodu?

Bāze: visi aptaujātie respondenti, n=500

legūtie dati liecina, ka viena gada periods ir nepietiekams, lai nozīmīgi mainītu sabiedrības izpratni par vieglo valodu kā vienu no līdzekļiem, kas nodrošina pieejamu informāciju ikvienam sabiedrības loceklim. Tāpēc ir nepieciešams aktīvs turpmākais darbs gan vieglās valodas popularizēšanā sabiedrībā kopumā, gan dažādās vieglās valodas mērķgrupās.

Vieglās valodas mērķgrupas

Respondenti tika aicināti identificēt tās mērķgrupas, kurām, viņuprāt, vieglā valoda būtu nepieciešama visvairāk. Vairāk nekā puse jeb 59% respondentu 2022. gadā savās atbildēs norādīja, ka vieglā valoda būtu nepieciešama ikvienam sabiedrības loceklim. Jāatzīmē, ka 2021. gadā šādi domājošu respondentu skaits bija par 5% mazāks. Respondenti labi identificē arī tradicionālās vieglās valodas mērķgrupas – seniorus (respondentu skatījumā – otrā lielākā vieglās valodas mērķgrupa ar 41% atbilžu), cilvēkus ar intelektuālās attīstības traucējumiem, cilvēkus ar garīga rakstura traucējumiem. Vieglās valodas nepieciešamību šiem cilvēkiem izprot trešdaļa visu respondentu. Tāpat respondenti kā vieglās valodas mērķauditoriju labi identificē cilvēkus ar nepilnīgām latviešu valodas zināšanām – iebrāucējus un mazākumtautību pārstāvjus.

Jautājums: Vieglā valoda palīdz sarežģītu informāciju padarīt saprotamu. Kam, Jūsaprāt, informācijas sagatavošana vieglajā valodā būtu noderīga? (vairākas atbildes iespējamas)

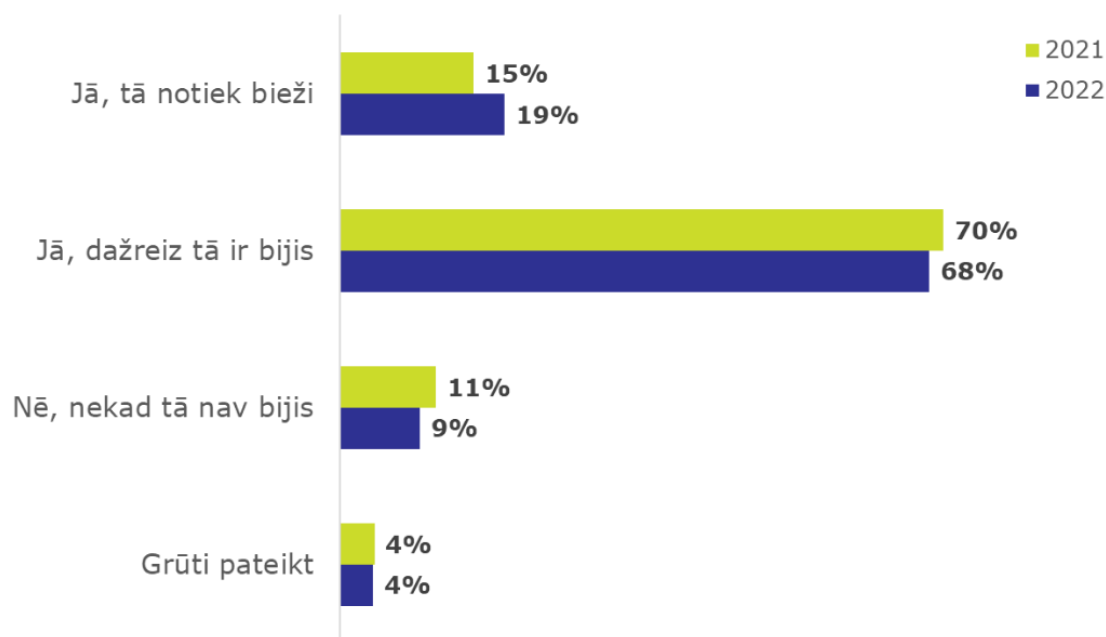
Bāze: visi aptaujātie respondenti, n=509

Jāatzīmē, ka 2022. gadā visi respondenti katras atsevišķās mērķgrupas nepieciešamību pēc informācijas vieglajā valodā novērtēja zemāk nekā 2021.gadā, vienlaikus norādot uz vienlīdz lielu nepieciešamību pēc informācijas vieglajā valodā ikvienam sabiedrības loceklim, tādējādi identificējot arī sevi kā potenciālus vieglās valodas lietotājus.

Personiskā pieredze

Atbildot uz jautājumu, vai saskarsmē ar sarežģīti uzrakstītu informāciju respondentiem kādreiz ir radusies

Jautājums: Vai Jūs personīgi kādreiz esat saskāries/-usies ar situāciju, kad Jums svarīgu informāciju ir grūti saprast tādēļ, ka tā ir pārāk sarežģīti uzrakstīta?

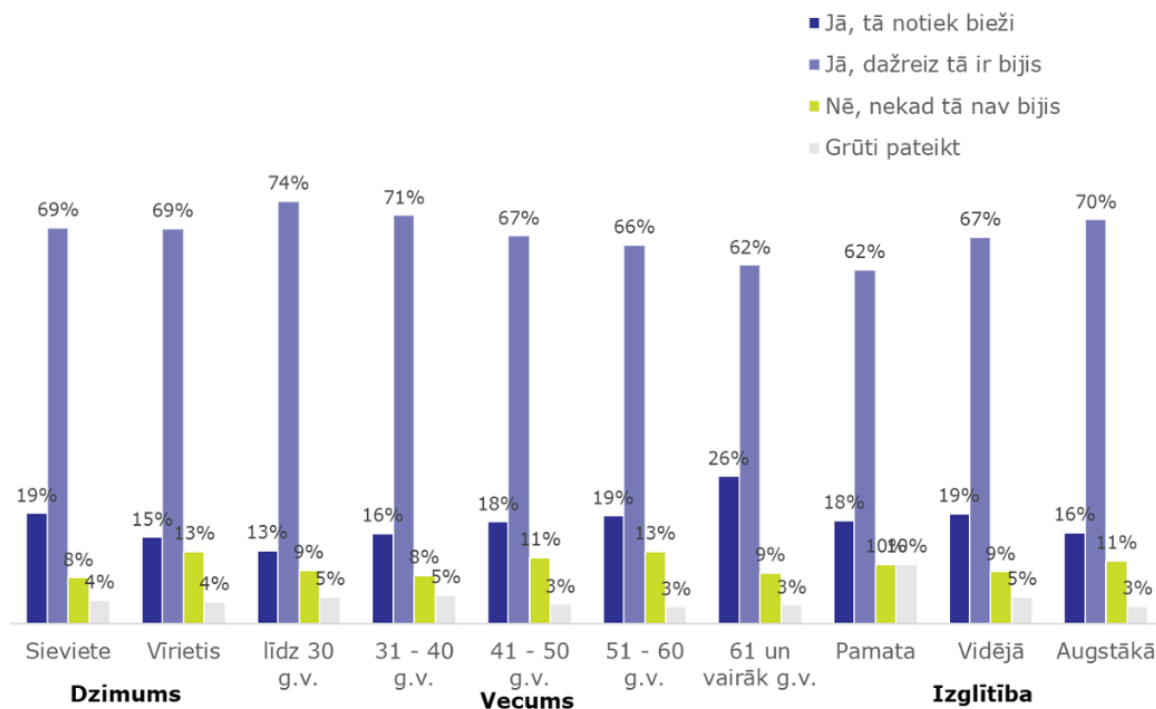
Bāze: visi aptaujātie respondenti, n=509

nepieciešamība pēc vieglās valodas, kopumā 87% respondentu ir atzinuši šādu vajadzību. 19% respondentu ar šādām situācijām saskaras bieži, bet 68% - dažreiz. Salīdzinājumā ar 2021. gadā veikto aptauju kopējais šādu respondentu skaits ir audzis par 2%, turklāt lielākais pieaugums – 4% vērojams to respondentu vidū, kuri bieži saskaras ar nepieciešamību pēc vieglās valodas.

Veicot detalizētāku analīzi pēc iedalījuma demogrāfiskajās grupās, atbildi “Jā, tā notiek bieži” par situācijām, kad nesaprot informāciju tās sarežģītības dēļ, vairāk sniedz sievietes, taču viņu ir tikai par 4% procentiem lielāks nekā respondentu vīriešu. Savukārt respondentu sadalījumā vecuma grupās atšķirība starp dažādu vecuma grupu respondentu atbildēm ir ievērojami lielāka – vecākajā respondentu grupā virs 61 gada vecuma apstiprinoši atbild 26% respondentu, kamēr jaunākajā vecuma grupā - līdz 31 gada vecumam - apstiprinošu atbilžu ir uz pusi mazāk.

Izvērtējot aptauju atkarībā no cilvēku izglītības līmeņa, redzam, ka cilvēki ar augstāko izglītību visvairāk atzīst, ka bieži vai dažreiz nespēj saprast informāciju, jo tā ir uzrakstīta pārāk sarežģīti.

Jautājums: Vai Jūs personīgi kādreiz esat saskāries/-usies ar situāciju, kad Jums svarīgu informāciju ir grūti saprast tādēļ, ka tā ir pārāk sarežģīti uzrakstīta?

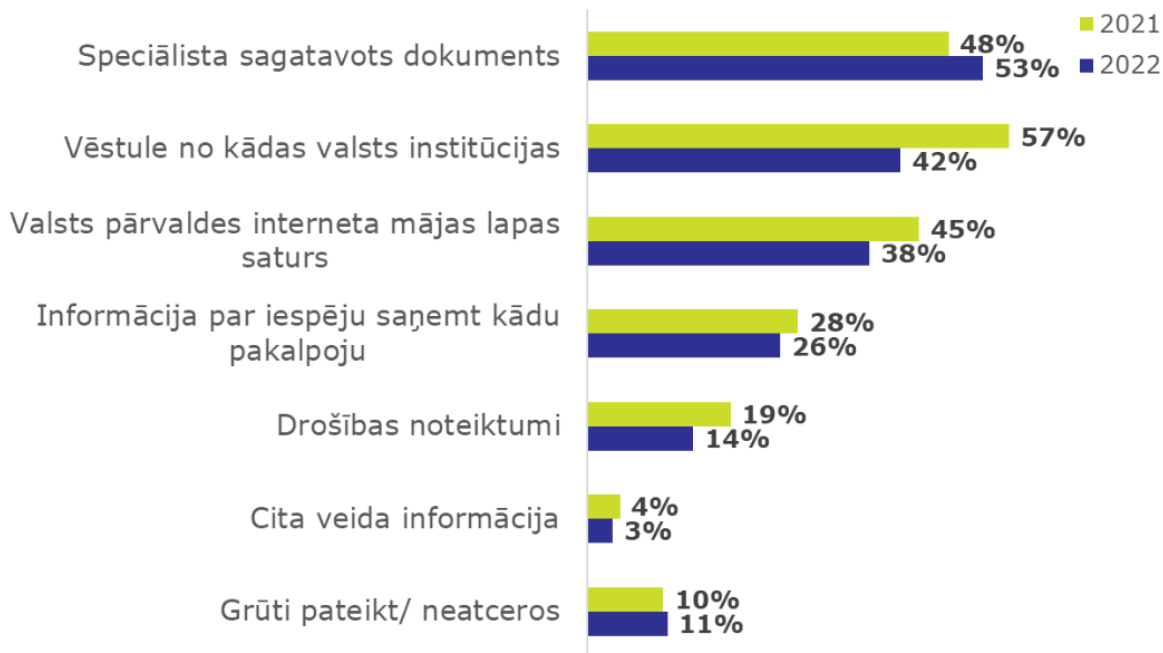
Bāze: visi aptaujātie respondenti, n=500

Var secināt, ka gada laikā situācija informācijas pieejamības jomā nav būtiski uzlabojusies, jo savu nespēju saprast sarežģītu informāciju atzīst ne tikai liels skaits respondentu kopumā, bet tostarp arī liels skaits respondentu ar augstāko izglītību, kuri ir ieguvuši prasmes dažādas sarežģītības informācijas apguvē. Tas arī norāda uz tendenci sabiedrībā kopumā ikdienā lietot nevajadzīgi sarežģītu, birokratizētu valodu.

Saziņa ar valsts un pašvaldību iestādēm

Atbildot uz jautājumu par to, kāda veida dokumenti vai informācija bijuši visgrūtāk saprotami, respondenti atzina, ka vissarežģītāk ir saprast kāda speciālista gatavotu dokumentu. Salīdzinājumā ar 2021. gadā veikto aptauju speciālista sagatavotu dokumentu kā pārāk sarežģītu atzinis par 5% lielāks respondentu skaits – 53%, kas kopumā ir vairāk nekā puse no visiem respondentiem. Atbildēs par citiem dokumentu veidiem, kā arī valsts un pašvaldību institūciju tīmekļvietnēs lasāmo informāciju vērojams uzlabojums 1 līdz 15% robežās. Vislielākais negatīva vērtējuma kritums salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu vērojams attiecībā uz vēstulēm no kādas valsts institūcijas.

Jautājums: Kāda veida informāciju Jums bija grūti saprast? (vairākas atbildes iespējamās)

Bāze: visi aptaujātie respondenti, kuri ir saskārušies ar grūtībām saprast informāciju 2021 n=431, 2022 n=435

Neraugoties uz to, ka 87% aptaujas respondentu atzīst, ka bieži vai dažreiz saskaras ar pārāk sarežģītu informāciju, ko nespēj saprast, kopumā vērtējums par dažāda veida dokumentiem un informāciju ir uzlabojies, salīdzinot ar 2021. gadu. Respondentu sniegto atbilžu analīze liecina, ka vieglāk kļuvis saprast lielāko daļu valsts un pašvaldību institūciju sniegtās informācijas. Taču kopumā pēc lielā pozitīvo atbilžu skaita ir skaidrs, ka valsts un pašvaldību institūciju saziņa ar sabiedrību joprojām ir neapmierinoša, tā ir pārāk sarežģīta un attiecīgi nedod cilvēkiem iespēju saņemt sev nepieciešamo informāciju saprotamā veidā.

Situācijā, kad cilvēki nesaprot sev nepieciešamo informāciju, viņi meklē risinājumus. Tāpēc nākamais aptaujas jautājums bija par to, kādus risinājumus cilvēki ikdienā izmanto visbiežāk. Kā liecina aptaujas dati, visbiežāk izmantotais risinājums saskarē ar sarežģītu, nesaprotamu informāciju ir nepieciešamās informācijas meklēšana interneta meklēšanas vietnēs, piemēram, google. Tomēr, salīdzinot ar 2021. gadu, informāciju internetā meklēja par 4% mazāk respondentu – 44%. Savukārt par 1% pieaudzis to respondentu skaits, kas, nesaprotot sev nepieciešamo informāciju, zvina speciālistam, lai konsultētos. 2021. gadā atbildi “Zvanīju speciālistam, kas varētu mani konsultēt” sniedza 33% respondentu, bet 2022. gadā – 34%. Gandrīz tikpat bieži respondenti meklējuši informāciju valsts iestāžu mājas lapās vai izmantojuši citu informācijas ieguves alternatīvu – jautājuši kādam savam ģimenes loceklim.

Jautājums: Kā Jūs rīkojāties šajā situācijā, kad Jums bija grūtības saprast uzrakstīto? (vairākas atbildes iespējamās)

Bāze: visi aptaujātie respondenti, kuri ir saskārušies ar grūtībām saprast informāciju 2021 n=431, 2022 n=435.

Lai gan atbildēs uz iepriekšējo jautājumu liels skaits respondentu (87%) norādīja, ka bieži vai dažreiz nespēj saprast informāciju tās sarežģītības dēļ, tomēr salīdzinoši mazāks ir to respondentu skaits, kas saviem spēkiem mēģina atrast skaidrojumu saņemtajai sarežģītajai informācijai. Tas varētu liecināt, ka daļa respondentu sarežģīto informāciju vienkārši ignorē vai rīkojas atbilstoši savai sapratnei. Šādus atbilžu variantus respondenti norādījuši, skaidrojot atbildi “rīkojos citādi”.

Aptaujā tika ietverti arī tādi jautājumi, kuros respondenti tika aicināti paust viedokli par jau formulētiem apgalvojumiem par vieglo valodu skalā no 1 līdz 4, kur 1 – “nemaz nepiekrītu”, bet 4 – “pilnībā piekrītu”.

Kā pirmo respondenti tika aicināti novērtēt apgalvojumu, ka valsts iestādēm saziņā ar iedzīvotājiem vajadzētu izmantot vieglo valodu. Lielākā daļa respondentu pārliecinoši piekrita vai drīzāk piekrita šim apgalvojumam, turklāt salīdzinājumā ar 2021. gadā veikto aptauju 2022. gadā šim apgalvojumam piekrita vairāk respondentu – 88%. Nedaudz mainījusies bija tikai atbilžu struktūra – par 2% procentiem samazinājies to respondentu skaits, kas piekrita apgalvojumam pilnībā, savukārt par 6% pieaudzis to respondentu skaits, kas atbildēja “drīzāk piekrītu”.

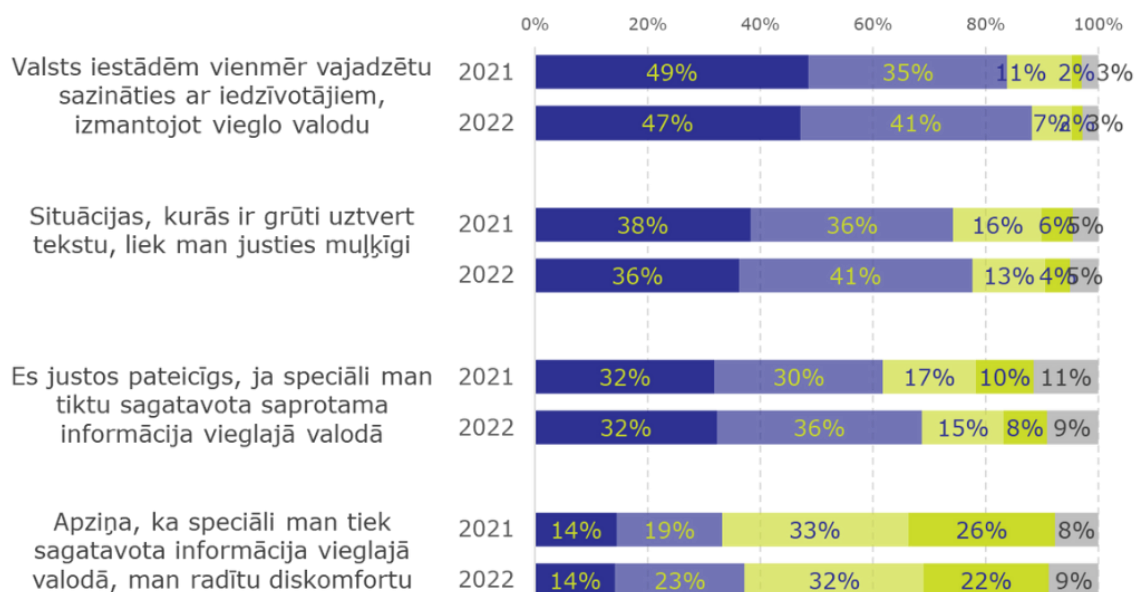
Tāpat 2022. gadā pieaudzis to respondentu skaits, kuri pilnībā piekrituši vai drīzāk piekrituši apgalvojumam, ka nespēja saprast sarežģītu informāciju liek viņiem justies muļķīgi – viņu skaits sasniedza 77%. 2021. gadā šādu respondentu bija par 3% mazāk.

68% respondentu atzina, ka justos pateicīgi, ja kāds viņu vajadzībām gatavotu informāciju vieglajā valodā. Arī tas ir par 3% vairāk nekā 2021. gadā. Taču par 4% audzis arī to respondentu skaits, kuri

atzina, ka justos neērti, ja informācija tiktu gatavota īpaši viņiem.

Jautājums: Lūdzu, novērtējiet skalā no 1 līdz 4, cik lielā mērā Jūs piekrītat šiem apgalvojumiem par ikdienas situācijām un saziņu ar valsts iestādēm. Ja šim apgalvojumam nepiekrītat nemaz, novērtējiet ar 1, ja piekrītat pilnībā, ar 4.

■ 4 – pilnībā piekrītu ■ 3 – drīzāk piekrītu ■ 2 – drīzāk nepiekrītu ■ 1 – nemaz nepiekrītu ■ Grūti pateikt

Bāze: visi aptaujātie respondenti, n=500

Salīdzinot

2021. un 2022. gadā veikto aptauju datus, lielas izmaiņas nav vērojamas, taču skaidri saskatāma tendence, ka cilvēki izjūt vajadzību pēc vieglajā valodā sagatavotas informācijas. Lai gan aptaujas dati liecina, ka daļai cilvēku apziņa, ka speciāli viņiem tiktu sagatavota informācija vieglajā valodā, rada diskomfortu, tas netraucē lielai daļai respondentu atzīt, ka informācija vieglajā valodā viņiem ir nepieciešama.

Informācijas sagatavošanas principi

Lai noskaidrotu respondentu izpratni par informācijas vieglajā valodā sagatavošanas principiem, aptaujas turpinājumā respondenti tika aicināti paust viedokli par trim apgalvojumiem par vieglo valodu skalā no 1 līdz 4, kur 1 – nemaz nepiekrītu, bet 4 – pilnībā piekrītu. Kā pirmo respondenti tika aicināti novērtēt apgalvojumu, ka vieglās valodas tekstos tiek saglabāta oriģinālteksta galvenā doma. 2022. gada aptaujas dati ir diezgan līdzīgi 2021. gadā atbildēm par šo apgalvojumu – kopumā 84% pilnībā piekrīt vai drīzāk tam piekrīt. Kopējo pozitīvo atbilžu pieaugums ir 2%, nedaudz mainījusies tikai atbilžu struktūra – 2022. gadā lielāks ir to respondentu skaits, kas drīzāk piekrīt šim apgalvojumam.

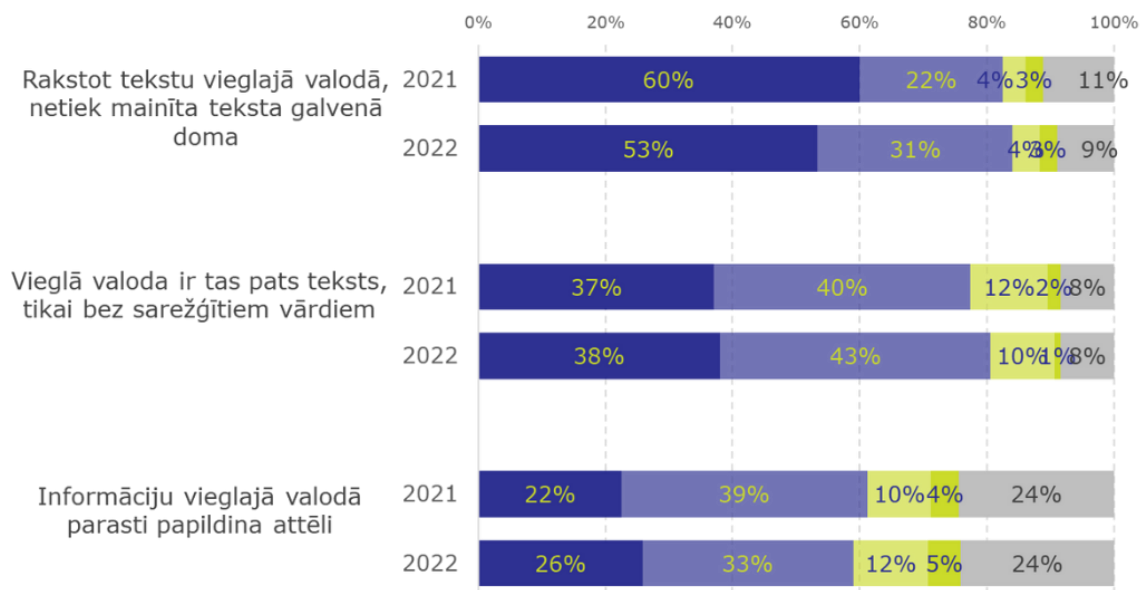
Par 4% 2022. gadā audzis to respondentu skaits, kuri piekrituši apgalvojumam, ka vieglās valodas tekstus veido, izsvītrojot no teksta sarežģītus vārdus.

Pēdējais no apgalvojumiem bija saistīts ar vieglās valodas tekstu papildināšanu ar attēliem. Gan 2021., gan 2022. gada aptaujā apgalvojumam, ka vieglās valodas teksti jāpapildina ar attēliem, piekritusi vairāk

nekā puse respondentu, lai gan 2022. gadā šādu atbilžu skaits ir samazinājies par 2%, veidojot 59% respondentu.

Jautājums: Kā, pēc Jūsu domām, gatavo informāciju "vieglajā valodā"?

■ 4 – pilnībā piekrītu ■ 3 – drīzāk piekrītu ■ 2 – drīzāk nepiekrītu ■ 1 – nemaz nepiekrītu ■ Grūti pateikt

Bāze: visi aptaujātie respondenti, n=500

Šajā

aptaujas sadaļā respondentiem apzināti tika piedāvāti vairāki maldinoši, uz sabiedrības stereotipiem balstīti apgalvojumi par vieglās valodas tekstu veidošanu, tāpēc respondentu pozitīvās atbildes "pilnībā piekrītu" un "drīzāk piekrītu" skaidri apliecina kopējo sabiedrības izpratnes trūkumu par to, kā veido vieglās valodas tekstus.

Secinājumi

- Atkārtotajā pētījumā 2022. gadā ar jēdzienu "vieglā valoda" bija saskārušies 30% no aptaujātajiem Latvijas iedzīvotājiem. Salīdzinot ar 2021. gada pētījuma rezultātiem vairāk ir tādu, kam sākumā ir "grūti pateikt", vai ir saskārušies ar vieglo valodu. Aptaujas noslēgumā saskari ar vieglo valodu atcerējās 45% no izlases, bet 36% norādīja, ka aptaujas rezultātā viņiem ir radies aptuvenš priekšstats par vieglo valodu. Līdzīgs atbilžu dalījums bija vērojams arī 2021. gada pētījumā.
- Salīdzinot ar 2021. gada pētījumu, 2022. gadā vairāk aptaujātie respondenti uzskata, ka vieglā valoda ir piemērota ikvienam sabiedrības loceklim (59% 2022. gadā, kas ir par 5% vairāk, salīdzinot ar 2021. gadu). Savukārt mazāk ir tādu respondentu, kas uzskata, ka informācija vieglajā valodā ir piemērota šaurākam iedzīvotāju grupām, piemēram, senioriem, cilvēkiem ar garīga rakstura vai intelektuālas attīstības traucējumiem, cilvēkiem ar disleksiju un mazākumtautību cilvēkiem.

- Ar situācijām, kurās ir bijis grūti saprast svarīgu informāciju tādēļ, ka tā ir pārāk sarežģīti uzrakstīta, ir saskārušies vairums jeb 87% no aptaujātajiem respondentiem (2021. gadā tādi bija 85%). 2022. gadā pieaugusi tieši to respondentu proporcija, kas ar šādām situācijām ir saskārušies bieži (par 4% vairāk nekā 2021. gadā).
- Salīdzinot ar 2021. gada pētījuma rezultātiem, 2022. gadā lielākai daļai respondentu ir bijis grūti saprast speciālistu sagatavotos dokumentus (par 7% vairāk nekā 2021. gadā), bet mazāk ir tādu, kas saskārušies ar problēmām saprast vēstules no valsts institūcijām (par 15% mazāk nekā 2021. gadā), saturu valsts pārvaldes interneta mājas lapās (par 7% mazāk nekā 2021. gadā) un drošības noteikumus (par 5% mazāk nekā 2021. gadā).
- Situācijās, kad nākas saskarties ar sarežģīti saprotamu informāciju, iedzīvotāji visbiežāk atbildes meklē interneta meklētājā vai zvana speciālistam. Šī tendence atspoguļojas abu gadu pētījumā.
- Salīdzinot ar 2021. gada pētījuma rezultātiem, 2022. gadā ir pieaugusi to iedzīvotāju proporcija, kas uzskata, ka valsts iestādēm vienmēr vajadzētu sarunāties ar iedzīvotājiem, izmantojot vieglo valodu (apgalvojumam piekrīt 88% respondentu, kar ir par 4% vairāk nekā 2021. gadā). Tāpat respondenti vairāk piekrīt, ka saskare ar grūti uztver tekstu liek viņiem justies muļķīgi (tam piekrīt 77%), un vairāk ir tādu respondentu, kas justos pateicīgi, ja speciāli viņiem tiktu sagatavota informācija vieglajā valodā (68%).
- 84% no aptaujātajiem piekrīt apgalvojumam, ka, rakstot tekstu vieglajā valodā, netiek mainīta teksta galvenā doma. Salīdzinot ar 2021. gada pētījuma rezultātiem, šie dati nav būtiski mainījušies.
- Salīdzinot abu gadu pētījuma datus kopumā, redzams, ka gada griezumā būtiskas izmaiņas izpratnē par vieglo valodu un tās lietojumu nav notikušas. Ir vērojamas nedaudzas pozitīvas izmaiņas – augusi sabiedrības izpratni par to, ka vieglā valoda var būt noderīga ikvienam sabiedrības loceklim, nespēju saprast sarežģīti uzrakstītu informāciju atzīst vairāk cilvēku ar augstāko izglītību, lielāku interesi par aktivitātēm vieglās valodas jomā parādījuši cilvēki ar vidējo un profesionālo izglītību utt. Taču, ņemot vērā pētījuma izlasi (500 respondentu no visiem Latvijas reģioniem, vienlīdz liels daudz vīriešu un sieviešu, šie cilvēki tieši nav saistīti ar jomām, kurās vieglās valodas ir atpazīstamāks, kļūdas iespējamība šādā izlasē - līdz 5%), var secināt, ka aptaujas dati atbilst reālajai situācijai Latvijā un var tikt izmantoti, veidojot nākotnes stratēģijas vieglās valodas atpazīstamības veidošanai sabiedrībā.

Jomas profesionāļu fokusgrupas rezultāti

Vispārējais raksturojums

Fokusgrupa tika organizēta ar mērķi noskaidrot, vai un cik liela mērā vieglā valoda nepieciešama profesionāliem darbā ar dažādām mērķgrupām un kā varētu uzlabot situāciju informācijas pieejamības jomā.

Fokusgrupā piedalījās 6 ar mērķgrupām strādājoši profesionāļi:

1. Latvijas nedzirdīgo savienības pārstāvis.
2. Biedrības Rīgas pilsētas Rūpju bērns pārstāvis.
3. Biedrības "Gaismas stars" pārstāvis.
4. Velku biedrības pārstāvis.
5. Latvijas Insulta biedrības "Vigor" pārstāvis.
6. Dienas aprūpes centra cilvēkiem ar demenci "Žubītes" pārstāvis.

Fokusgrupas saruna tika organizēta 3 sadaļās:

1. Nepieciešamība pēc pielāgotas informācijas Latvijā, tostarp vieglajā valodā, darbam ar mērķgrupām.
2. Ar mērķgrupām strādājošo profesionāļu informētība par vieglo valodu un tās pamatprincipiem.
3. Ar mērķgrupām strādājošo profesionāļu viedoklis par to, kāds atbalsts nepieciešams situācijas uzlabošanai.

Katra sadaļa sākās ar jautājumiem, kas izraisīja diskusijas dalībnieku refleksiju. Turpmākajā diskusijā saruna ieguva plašāku skatījumu, vērtējot situāciju Latvijā kopumā, kā arī katras mērķgrupas specifiku.

Fokusgrupa norisinājās 2022. gada 27. maijā no plkst. 15.00 līdz 16.40.

Fokusgrupas rezultātu analīze

A. Nepieciešamība pēc pielāgotas informācijas, tostarp vieglajā valodā, darbam ar mērķgrupām

Visi fokusgrupas dalībnieki bija vienprātīgi, ka viņu darba pieredze ar mērķgrupām pierāda vieglās valodas nepieciešamību, jo cilvēkiem ar uztveres grūtībām ir jābūt iespējai saņemt sev saprotamu informāciju. Tomēr katrs no fokusgrupas dalībniekiem atzīmēja to specifiku, kas ir raksturīga tieši viņa mērķgrupai. Piemēram, cilvēkiem ar psihosociāliem traucējumiem diagnozes atšķiras, viņu vidū ir daudz cilvēku ar augstāko izglītību, tomēr vieglā valoda atsevišķās situācijās ir nepieciešama – saņemot vēstuli no namu pārvaldes, ejot uz banku vai pie ārsta. Tādos brīžos cilvēki ar psihosociāliem traucējumiem vēršas pēc palīdzības pie tuviniekiem vai atbalsta personāla, lai saprastu sev svarīgo informāciju. Tie ir brīži, kad ar mērķgrupām strādājošie profesionāļi kļūst par "tulkiem" saviem klientiem komunikācijā ar sabiebrību.

Nedzirdīgu cilvēku mērķgrupas specifika saistīta ar dzirdes zaudēšanas laiku. Ja dzirde zaudēta brīdī, kad vēl nav apgūta valodas prasme, latviešu valoda kļūst par svešvalodu un ikdienā tiek izmantota zīmju

valoda. Ja dzirde zaudēta vēlākā vecumā, kad cilvēks apguvis valodu, viņa vārdu krājums ir ievērojami bagātāks, tādējādi dodot iespēju saprast sarežģītāku informāciju.

Cita specifika ir cilvēkiem pēc insulta: katram pēc asinsizplūduma smadzenēs atlicis savs valodas minimums. Veiksmīgas rehabilitācijas gadījumā valodu iespējams atjaunot, tad vieglā valoda nepieciešama īslaicīgi, atlabšanas periodā, taču smagākos smadzeņu bojājumus gadījumos nepieciešami pēc pielāgotas, viegli uztveramas informācijas ir pastāvīga.

Kāda no fokusgrupas dalībniecēm atzīst: “Daudziem vieglā valoda nepieciešama, bet viņi paši to neapzinās, kā arī neatzīst. To, ka šie cilvēki nav sapratuši tekstu, var atklāt, tikai uzdodot jautājumus par dzirdēto/lasīto.”

Visi fokusgrupas dalībnieki atzina vieglās valodas nepieciešamību darbā ar savām mērķgrupām. Kā secināja viena no fokusgrupas dalībniecēm: “Mēs neejam uz vieglo valodu mākslīgi, - tā ir mūsu cilvēku vajadzība.” Lielākā daļa fokusgrupas kā īpaši nozīmīgas jomas, kurās nepieciešama informācija vieglajā valodā, min sociālos pakalpojumus, medicīniskos pakalpojumus, juridisko informāciju, informāciju par nodokļu jautājumiem (VID EDS).

Tāpat visi fokusgrupas dalībnieki bija vienprātis, ka vieglā valoda vienlīdz nepieciešama gan rakstiski sagatavotajā informācijā, gan mutvārdu saziņā, kurā paralēli izmantotajai leksikai un vienkāršām gramatiskām formām nozīmīgs ir arī runas temps.

B. Ar mērķgrupām strādājošo profesionāļu informētība par vieglo valodu un tās pamatprincipiem

Kā atklāja fokusgrupas diskusijas, visi profesionāļi savā darbā ar mērķgrupām balstās galvenokārt uz savu pieredzi un intuīciju, jo vieglās valodas pamatprincipus izmanto neapzināti. Veidotot veiksmīgu komunikāciju viņiem palīdz praksē iegūtās zināšanas par mērķgrupu un tās specifiskajām vajadzībām. Līdz ar to visbiežāk profesionāļi izlīdzas ar savām pieredzē balstītajām prasmēm un pat nemeklē papildus informāciju par vieglo valodu un iespējām to pielietot darbā ar savu mērķgrupu.

Fokusgrupas diskusiju laikā noskaidrojās, ka nedzirdīgo sabiedrība visbiežāk lieto vieglo valodu kā pārejas posmu uz zīmju valodu, kur zīmju skaits ir ierobežots, tāpēc sarežģīta informācija ir jāvienkāršo. Kā atzina fokusgrupas dalībnieks - zīmju valodas tulkis, viņš un viņa kolēģi vieglo valodu izmanto visu laiku, neapzinoties, ka vieglā valoda ir noteiktā metodikā balstīts saziņas līdzeklis, bet domājot, kā padarīt informāciju iespējami saprotamu savai mērķgrupai.

Pārstāve no Latvijas insulta biedrības “Vigor” atzina, ka pati ir piedzīvojusi insultu, kas viņai palīdz labāk saprast biedrības biedru vajadzības. Tomēr viņai pietrūkst teorijā balstītu zināšanu, lai spētu apzināt nepieciešamību pēc vieglās valodas ne tikai caur savas pieredzes prizmu, bet profesionāli, izvērtējot katra cilvēka individuālās vajadzības.

Savukārt pārstāve no dienas aprūpes centra cilvēkiem ar demenci “Žubītes” vērsa uzmanību uz to, ka ar demenci mūsdienās spiesti sadzīvot aizvien jaunāki cilvēki, kuriem ir svarīgi būt iesaistītiem visos sabiedrībā notiekošajos procesos, tostarp būt aktīviem darba tirgus dalībniekiem, tāpēc vieglā valoda viņiem ir ļoti nepieciešams risinājums, lai iekļautos sabiedrību un varētu dzīvot pilnvērtīgi.

Salīdzinošais situācijas pētījums par Viegļās valodas pieņemšanu projekta dalībvalstīs. Latvija

C. Kāds atbalsts nepieciešams situācijas uzlabošanai

Visi fokusgrupas dalībnieki atzina, ka Latvijā nepietiekami tiek domāts par informācijas pieejamību, tostarp par vieglo valodu kā vienu no rīkiem tās nodrošināšanai. Daļa norādīja, ka iemesls tam ir nepietiekamā sabiedrības izpratne, kas neveicina plašāku vieglās valodas lietojumu dažādās jomās. Citi fokusgrupas dalībnieki uzsvēra, ka, pat ja viņi paši un viņu kolēģi apzinās vieglās valodas lietderīgumu darbā ar mērķgrupām, ne mazāk būtiska ir valsts tieša iesaiste tādu regulējumu izstrādē, kas vieglo valodu liktu izmantot ne tikai valsts un pašvaldību institūciju mājas lapās, bet noteiktu to kā obligātu arī valsts iestāžu un pakalpojumu sniedzēju komunikācijā ar saviem klientiem. Tas, iespējams, motivētu arī biznesa struktūru vēlmi pārņemt šo pieredzi.

Dienas centra cilvēkiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem pārstāve norādīja: “Mums bieži nākas strādāt par starpniekiem mūsu klientiem ar pārējo sabiedrību, īpaši ierēdniecību un pakalpojumu sniedzējiem. Piemēram, cilvēks apmeklē savus sociālos darbiniekus, bet neko no viņu teiktā nav sapratis un nāk pie mums pēc skaidrojuma.”

Vieglās valodas plašāku lietojumu sabiedrībā, pēc profesionāļu novērojumiem, traucē arī stereotipi par vieglo valodu un tās lietotājiem. Tā kā daļa sabiedrības joprojām saista vieglo valodu ar tās sākotnējo mērķgrupu – cilvēkiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem, tā nevēlas tikt ar to identificēta un tāpēc noraida nepieciešamību pēc vieglās valodas.

Secinājumi

1. Nevienam no fokusgrupā iesaistītajiem profesionāļiem nav apguvis vieglās valodas pamatprincipus, lai gan strādā ar mērķgrupām, kam vieglā valoda nepieciešama. Tas norāda, ka Latvijā aizvien ir nepietiekama izpratne par vieglo valodu kā informācijas pieejamības nodrošināšanas līdzekli un nozīmīgu iekļaujošas sabiedrības izveides priekšnoteikumu. Profesionāļiem nav pietiekami daudz iespēju apgūt vieglās valodas pamatprincipus kā teorijā, tā praktiski. Tāpat ne visiem profesionāļiem ir pietiekama izpratne par to, ka vieglās valodas apguve viņiem ir nepieciešama.
2. Vieglajā valodā sagatavotas informācijas trūkums Latvijā kļūst par iemeslu, kāpēc daļa sabiedrība nezina savas tiesības, nevar droši kārtot juridiskus darījumus, piedalīties sabiedrības dzīvē (piemēram, piedalīties mājas apsaimniekotāju sapulcē, pieteikties projektiem u.c.), tādējādi viņi nonāk zināmā izolācijā no pārējās sabiedrības.
3. Vieglās valodas noliegums sabiedrībā rodas galvenokārt tāpēc, ka cilvēki nezina, kas tas ir, un neapzinās ieguvumus no vieglās valodas lietošanas. Piemēram, vecāki bērniem ar uztveres traucējumiem baidās lietot vieglo valodu, jo uzskata to par invalidizējošu faktoru.
4. Tikai mērķtiecīgi apzinot šo problēmu un strādājot uz stereotipu radītās stigmas mazināšanu, iespējams mainīt gan sabiedrības viedokli kopumā, gan pašas mērķgrupas attieksmi pret vieglo valodu, padarot tās lietojumu plašāku un apzinātāku.

Mērķgrupu pārstāvju fokusgrupas rezultātu apkopojums

Vispārējā informācija

Fokusgrupa tika organizēta ar mērķi noskaidrot vieglās valodas mērķauditorijas izpratni par vieglo valodu un tās nepieciešamību savā ikdienas dzīvē.

Fokusgrupā piedalījās 6 pārstāvji no 3 dažādām vieglās valodas mērķgrupām:

1. Cilvēki ar intelektuālās attīstības traucējumiem (2 pārstāvji no biedrības “Rīgas pilsētas Rūpju bērns”).
2. Cilvēki ar psihosociāliem traucējumiem (2 pārstāvji no biedrības “Gaismas stars”)
3. Cilvēki ar dzirdes traucējumiem (2 pārstāvji no Latvijas Nedzirdīgo savienības dienas centra “Rītausma”)

Fokusgrupa norisinājās 2022. gada 27. jūnijā no plkst. 12.00 līdz 13.00.

Fokusgrupas dalībniekiem tika uzdoti astoņi jautājumi, lai noskaidrotu:

- cik lielā mērā fokusgrupas dalībniekiem interesē sabiedrībā notiekošais un kā viņi seko aktuālajām norisēm;
- par rīcību gadījumos, kad nesaprot sarežģītu informāciju;
- attieksmi pret vieglo valodu un tās lietošanu kopumā.

Katrs jautājums izraisīja diskusijas dalībnieku refleksiju. Turpmākajā diskusijā saruna ieguva lielāku detalizāciju, vērtējot savu individuālo situāciju, kā arī savas mērķgrupas uztveres specifiku.

Fokusgrupas rezultātu analīze

1. **Cik svarīgi Jums ir zināt visu apkārt notiekošo? Kāpēc?**
2. **Kā jūs uzzināt par notiekošo, kas jūs interesē?**

Visi fokusgrupas dalībnieki atzina, ka viņi seko aktuālajiem notikumiem, kā arī iesaistās dažādās aktivitātēs, vienīgi izmanto dažādus informācijas saņemšanas kanālus. Pārstāve no dienas aprūpes centra cilvēkiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem atzina, ka ziņas lasa internetā centra apmeklējuma laikā. Viņai svarīgi, lai ziņas izlasīt būtu vieglāk, jo sarežģītākos vārdus ir grūti saprast vai arī ir jāmeklē tiem skaidrojums. Savukārt Latvijas Nedzirdīgo savienības dienas centra pārstāve pastāstīja, ka ilgu laiku viņai nav bijusi pieeja nevienam informācijas kanālam – nav bijis TV un datora, taču tagad viņa lasa jaunākās ziņas internetā, izmantojot LNS piešķirto planšeti. Zināt visu, kas notiek Latvijā un pasaulē, viņai ir ļoti svarīgi.

Lai arī fokusgrupas dalībnieki atzina, ka mēdz iegūt jaunāko informāciju no radio, neviens no viņiem neklausās ziņas vieglajā valodā. Taču fokusgrupas dalībnieki atzina, ka skatās TV, īpaši nozīmīgs šis ziņu kanāls ir cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem, jo TV ziņu raidījumos tiek nodrošināts surdotulkrojums.

Tikai daži no fokusgrupas dalībniekiem atzina, ka dažreiz lasa drukātus izdevumus, piemēram, grāmatas. Pēdējos gados tas notiek aizvien retāk, jo viņi dod priekšroku internetā pieejamajam informācijas un izklaides saturam.

3. **Vai Jums dažreiz ir grūti saprast svarīgu informāciju? Kādu informāciju?**
4. **Kā Jūs rīkojaties, kad ir grūti saprast sev svarīgas lietas?**

Fokusgrupas pārstāvji ar intelektuālās attīstības problēmām un dzirdes traucējumiem atzina, ka dažreiz nevar saprast sarežģītu informāciju. Informācija dažreiz ir par garu, tad lasa galvenokārt virsrakstus, piemēram, ziņām interneta portālos, jo tos saprast ir vieglāk. Dienas centra cilvēkiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem pārstāvis uzsvēra, ka ļoti traucē sarežģīti vārdi, piemēram, šobrīd daudz tiek lietoti dažādi svešvārdi, kas nāk no angļu valodas.

Savukārt Latvijas Nedzirdīgo savienības pārstāve atzina, ka bieži izmanto interneta meklētājus, lai labāk saprastu informāciju: “Ja tekstā ir vārdi, ko nesaprot, tad informāciju nesaprotu līdz galam. Tad izmantoju tēzauru un atrodu skaidrojumu, lai saprastu informāciju. Bieži kādā jaunā tēmā nevaru saprast informāciju, tad vārdu nozīme jāmeklē, jālasa wikipēdijā.”

Dažreiz sarežģītu informāciju fokusgrupas pārstāvjiem palīdz saprast viņu tuvinieki. Piemēram, pārstāve no dienas centra ar intelektuālās attīstības traucējumiem pastāstīja, ka ziņas visbiežāk lasa mājās kopā ar mammu, kas viņai palīdz labāk tās saprast.

5. Jūs ikdienā ejat uz dažādām vietām. Vai jūs tur vienmēr saprotat sev nepieciešamo? Kā Jūs rīkojaties, kad ir grūti saprast sev svarīgas lietas?

Fokusgrupas dalībnieki atzina, ka viņiem bieži ir grūti orientēties dažādās situācijās, un tad viņiem nepieciešams apkārtējo atbalsts. Viena no biežāk minētajām situācijām bija ārsta apmeklējums. Grūtības rada medicīniski termini, ir sarežģīti izprast dažādas procedūras. Apjukumu fokusgrupai rada arī komunikācija ar medicīnas iestādi vai ārstu, lai vienotos par tikšanos. Pārstāve no Latvijas Nedzirdīgo savienības vairākkārt nebija sapratusi, kur un cikos viņai ir jābūt, un tāpēc nokavējusi savu vizīti pie ārsta. Šādas situācijas bija piedzīvojuši arī citi fokusgrupas pārstāvji. Tāpēc viņi visbiežāk meklē palīdzību pie sociālajiem darbiniekiem vai tuviniekiem, cilvēki ar dzirdes traucējumiem iet pie ārsta kopā ar surdotulku, kas palīdz viņiem komunikācijā.

Problēmas ar sarežģītu informāciju fokusgrupas pārstāvjiem bijušas arī skolā. Kā stāsta Latvijas Nedzirdīgo savienības pārstāve, nedzirdīgajiem bērniem skolas grāmatas ir grūti saprotamas: “Nedzirdīgiem cilvēkiem ir grūtāk kaut ko iztēloties, tāpēc vajag, lai teksts ir vienkāršs un saprotams, bez liekiem vārdiem. Nav saprotami arī gari, salikti teikumi.” Kā piemēru vienkārši veidotai informācijai viņa min surdotulkojumu. Tulki parasti veido vieglus, īsus un precīzus teikumus.

6. Vai jūs gribētu, lai cilvēki gatavotu vienkāršāku, labāk saprotamu informāciju? Kur to vajadzētu visvairāk?

Tā kā cilvēki aizvien biežāk mūsdienās lieto internetu, tad vairāki fokusgrupas dalībnieki vienojās, ka noderīgi būtu lasīt vieglāk saprotamas ziņas internetā. Tas varētu būt īpaši sagatavots ziņu portāls. Nedzirdīgo savienības pārstāvji atzina, ka labprāt lasītu filmu subtitrus vieglajā valodā. Filmu vieglāk saprast palīdzētu arī viegli uztverams apraksts par filmu, ko varētu izlasīt iepriekš.

7. Vai esat kādreiz dzirdējis par vieglo valodu? Kur?

8. Vai jūs gribētu, lai vieglo valodu lieto vairāk? Kāpēc?

Atbildot uz šo jautājumiem, fokusgrupā iesaistīto cilvēku atbildes bija ļoti atšķirīgas. Pārstāvji no dienas centra cilvēkiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem labi zināja, kas ir vieglā valoda un bija lasījuši grāmatas vieglajā valodā. Citi par vieglo valodu nebija dzirdējuši, tomēr pēc paskaidrojuma, kas ir vieglā valoda, atzina, ka viņiem tā ļoti palīdzētu dažādās ikdienas situācijās. Kā noslēgumā atzina pārstāvis no dienas centra cilvēkiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem, fokusgrupā notikušī diskusija par to, cik dažādas ir cilvēku uztveres īpatnības, ļāva viņam saprast, ka vieglā valoda ir vajadzīga ļoti daudziem cilvēkiem.

Secinājumi

1. Visu vieglās valodas mērķauditorijas pārstāvju sniegtās atbildes apliecināja, mērķauditorijai ir svarīgi saņemt informāciju par ikdienas aktualitātēm, jo tas ļauj viņiem justies piederīgiem apkārtējai sabiedrībai.
2. Galvenie informācijas saņemšanas kanāli mērķauditorijā galvenokārt ir dažādi interneta portāli un sociālie mediji, TV un radio; mazāk drukātie mediji un grāmatas. Atšķirības informācijas saņemšanas kanāla izvēlē dažādās mērķgrupās ir atkarīgas no uztveres traucējumu veida, piemēram, nedzirdīgi cilvēki skatās ziņas valsts TV, kurām nodrošināts surdotulkotājs.
3. Nespēja saprast informāciju vieglās valodas mērķauditorijai traucē ne tikai sazināties vai sekot aktuālajai informācijai, - tā arī neļauj iegūt labāku izglītību.
4. Visvairāk mērķauditorijai informāciju traucē uztvert sarežģīts izteiksmes veids – gari teikumi, sarežģītu vārdu lietojums, liekvārdība. Uztvert informāciju var traucēt arī satraukums, sveša, neierasta situācija, - šādos gadījumos saziņai vieglajā valodā ir īpaši būtiska nozīme.
5. Ne visas mērķgrupas apzinās nepieciešamību pēc vieglas valodas, tajā pašā laikā Ikdienas savstarpējā saskarsmē/saziņā (ar tulkiem, dienas centros u.c.) bieži izmanto vienkāršotu izteiksmes veidu, neapzinoties, ka tā ir vieglā valoda.